

Список використаних джерел

1. Князев С. М. Негласна робота оперативних підрозділів національної поліції України з протидії корупції: питання правового регулювання. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*: матеріали V Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 9–10 груд. 2020 р.) – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. Ч. 1 с. 120.

2. Вереша Р. В. Глобалізаційні засади протидії корупційній злочинності. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали IV Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.) : Київ. НАВС, 2019. Ч. 1. С. 41.

Джужа Олександр Миколайович,
головний науковий співробітник відділу
організації наукової діяльності та захисту
прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ КОРУПЦІЇ ТА ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Відповідно до ст. 19 Конституції України, посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами нашої держави. Від реалізації цього положення значною мірою залежить правильна діяльність державного апарату, функціонування підприємств, установ та організацій усіх форм власності, своєчасне й справедливе розв'язання соціальних проблем, забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина, законних інтересів юридичних осіб. На вирішення цих питань має бути спрямовано зусилля всіх службових осіб владних органів. Однак службові особи у сферах публічного права нерідко вдаються до злочинних порушень покладених на них обов'язків. Своїми протиправними діями вони унеможливають нормальну роботу органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної форми власності, завдають значної шкоди державним і громадським інтересам, охоронюваним законом правам фізичних та юридичних осіб, підривають авторитет держави, грубо порушують встановлений порядок здійснення повноважень службовими особами органів влади, місцевого самоврядування, управлінських структур приватного сектора.

Загалом природу сучасної корупції вчені пояснюють по-різному. Одні вбачають причину у неякісних законах, що посилюють деградацію особи, зокрема шведський економіст та дипломат Г. Мюрдаль, який очолював Європейську економічну комісію ООН, стверджував, що через погані закони ми стали народом шахраїв [1,

с. 79]. Г. Форд наголошував, що система стримувань і противаг через реформування законодавчої бази щодо розподілу державних фондів стимулює політичну корупцію та власну вигоду, яка інколи може переростати у величезні розтрати державних коштів [2, с. 81]. Інші, що нинішні закони ні до чого, а корупція є лише відображенням одвічних пороків, що підтверджується промовами Цицерона та давніми літописами. Багато фахівців вважають головною причиною поширення корупції збільшення органів державної влади й службових осіб, які в них працюють; бюрократизація суспільного життя; невинуватене посилення ролі держави; необмежена влада президента.

В умовах сьогодення, отримання неправомірної вигоди службовими особами є однією з умов успішного ведення справ. Так, зокрема Г. Гайнес питання корупції висвітлював частково, описуючи поведінку державних службовців та їх ставлення до корупції на прикладі огляду законодавства західних штатів США. Він наводив приклад Південної Дакоти, де парламентарю було заборонено протягом року після закінчення його виборного терміну бути залученим до співпраці з державою чи округом, де були прийняті закони за його участі упродовж виборного терміну. У цій інтерпретації корупція є одним із наслідків дії недосконалого законодавства деяких штатів, а не окремим явищем, відповідно способи її подолання вбачалися у вдосконаленні законодавства [3, с. 79].

Окремі вчені причини розквіту корупції вбачають у проблемах економіки. Рушійною силою корупції вони називають монополізм у всіх його видах. Указують і на еволюцію ринку, що динамічно розвивається, унаслідок чого величезні грошові суми циркулюють безконтрольно. Корупційні дарування бувають у формі готівки, непрямих виплат, внесків у фонди партій, подарунків. Наприклад, великі знавці у питаннях діяльності транснаціонального бізнесу Р. Барнет та Р. Мюллер описують факт, коли в одній країні за 300 тис. доларів, передані впливовому міністру, було змінено незручний інвестиційний закон [4, с. 187].

Сучасні масштаби корупції у бізнесі пов'язані з невпорядкованим станом господарських відносин. Міжнародна торгова палата у спеціальній доповіді «Вимагання та хабарництво у ділових угодах» зазначила, що підприємства у багатьох країнах надто часто стикаються з необхідністю вибору: поступитися здирникам або відмовитися від бізнесу [5, с. 7].

Коріння такого явища, як корупція, – у збереженні багаторівневої монополізації економіки в невпорядкованому становленні бізнесу, без чіткого юридичного оформлення прав та обов'язків учасників ринкових відносин, законодавчого їх гарантування в чиновницькому беззаконні.

Деякі вчені схильні трактувати неправомірну вигоду як вчинок, гідний осуду, але з позицій професійної етики, іншим це здається звичною

оплатою праці. С. Гантінгтон [6] і С. Лефф [7] вбачали відмінне від моралістичного підходу, наголошуючи на тому, що у процесі модернізації країни корупція є ефективною суспільною практикою.

Корупція може вважатися ціною, яку доводиться платити за свободу. «Encyclopædia Britannica Stops the Presses», визначаючи хабарництво як кримінальне діяння, що виразилося в отриманні чи дачі винагороди за блага з боку офіційної особи, зазначає, що якщо раніше під цю категорію потрапляли лише державні службові особи, то тепер є тенденція поширювати її в «обмежених розмірах» також і на дії приватних осіб [8].

Унія організованої злочинності та політики, найважливішою умовою виникнення якої є поширення корупції, ставить під сумнів можливість успішного функціонування політичної системи низки країн, включаючи й Україну. Наразі організована злочинність вийшла на якісно новий рівень, а в останні роки набули поширення нові види корупційних дій, такі як надання різного виду послуг, пільг, у тому числі забезпечення просування по службі, залучення державних службовців у комерційну діяльність, влаштування їхніх близьких родичів на високооплачувані та престижні посади. Проте все це сьогодні не вважається кримінальним правопорушенням, а сприймається як моральна неохайність чиновників.

Кримінальний симбіоз корупції та організованої злочинності набуває рис тіньової економіки. І це явище переросло рамки чинного кримінального законодавства. Відомий американський вчений М. Джонсон у своїй праці «Політичні наслідки корупції» виділяє чотири основні типи корупції:

«хабар у торгівлі» – корупція у торгівлі пов'язана з діяльністю чорного ринку, незаконними операціями, несплатою податку, фальсифікацією бухгалтерських звітів;

«патронажна система» – зазвичай, виникає у разі, коли незаконні угоди концентруються у руках обмеженої кількості осіб і організацій. Діячі, які контролюють патронажні системи, прагнуть монополізації влади аж до встановлення контролю над урядом;

«дружба і кумівство» – призводить до таких фактів, як великі поступки при укладанні угод, призначенні родичів на ключові пости, пільгові купівлі особистої власності, доступ до твердої валюти за заниженими цінами тощо;

«кризова корупція» – термін «кризова корупція» вживається в тому сенсі, що багато бізнесменів працюють у надзвичайних умовах, в умовах постійної напруги та підвищеного ризику, коли предметом купівлі-продажу стають не лише товари, а й рішення офіційних органів, які можуть призвести до великих політичних зрушень чи змін країни [9].

Іншими словами, поширена системна корупція породжує цинічну та опортуністичну позицію тих, хто бачить, що продажність

державних службових осіб йде пліч-о-пліч з безпекою чиновників. Головна небезпека полягає в тому, що усвідомлення безсилля держави перед злочинними угрупованнями підриває довіру до закону.

Список використаних джерел

1. Свенсон Б. У. Экономическая преступность. Киев, 1997. 479 с.
2. Ford H. The Results of Reform. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. 1903. Vol. 21, № 69. P. 76–83.
3. Haynes G. Representation in States Legislations. Iv. The Western States. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. 1900. Vol. 16, № 67. P. 79–90.
4. Barnet R., Muller R. Global Reach. The Rower of the multinational Corporation. N.Y., 1984. P. 187.
5. Extortion of the Council of the ICC. 1987. 29 November. International Chamber. P. 7.
6. Huntington S. Corruption and Modernization. *Political Corruption: Concepts and Contexts*. New Jersey, New Brunswick: Transaction Publishers, 2002. P. 253–263.
7. Leff N. Economic Development through Bureaucratic Corruption. *American Behavioral Scientist*. 1964. Vol. 8, № 3. P. 8–14.
8. Bosman, Julie. After 244 Years, Encyclopædia Britannica Stops the Presses (13 марта 2012). Дата обращения 13 марта 2012.
9. Johnston M. Patrons and Clients, Jobs and Machines. *American Political Science Review*. 1979. № 73. P. 385–398.

Дідківська Галина Василівна,

професор кафедри кримінального права та кримінології Університету державної фіскальної служби України, доктор юридичних наук, професор

УПРОВАДЖЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Антикорупційною стратегією є документ, який допомагає забезпечити командну роботу всіх органів влади для подолання корупції. Розробка і координація впровадження Антикорупційної стратегії є відповідальністю Національного агентства з питань запобігання корупції, закріпленою за ним на законодавчому рівні. Ефективні запобігання та протидія корупції неможливі без злагодженої роботи всіх державних органів. Без Антикорупційної стратегії державні органи діють хаотично: запроваджені ними заходи із запобігання корупції можуть бути малоефективними, оскільки відбуваються лише на одній невеликій ділянці.

Варто зазначити, що Антикорупційна стратегія об'єднує органи влади у єдину команду та допомагає їм взаємодіяти для досягнення